

Завацька Людмила Миколаївна

ORCID 0000-0003-2069-9667

Кандидат педагогічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту
психології та соціальної роботи,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: lzavatska2016@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ НАСНАЖЕННЯ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ СІМЕЙ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглядається застосування провідного соціального принципу імпаурменту у роботі з батьками, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. На основі аналізу наукових праць з проблеми організації роботи з сім'ями щодо подолання життєвих труднощів визначено можливість транспонування ідей імпаурменту у різні форми роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Мета роботи – проаналізувати особливості застосування нових форм роботи щодо наснаження і самоорганізації батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Методологія базується на сучасних положеннях педагогічної науки, соціально-психологічних дослідженнях активного вивчення сім'ї, мобілізації її потенціалу щодо повноцінної інтеграції в суспільство дітей з особливими освітніми потребами як реалізації стратегічної мети їх навчання і виховання нарівні зі здоровими однолітками.

Наукова новизна статті полягає у тому, що запропоноване авторське бачення мобілізації потенціалу сімей засобами наснаження та самоорганізації батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Висновки. Цілеспрямована робота з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами дає змогу їм подолати розгубленість та невпевненість і в подальшому зайняти активну позицію щодо розвитку особистості дитини. Наснаження та самоорганізація батьків дітей з особливими освітніми потребами неоднозначна та багатоаспектна проблема, яка об'єднує в собі цілий ряд досліджень науковців і практиків щодо змісту роботи з сім'ями. Перспективи подальших пошуків зазначеної проблеми вбачаємо у розробці та удосконаленні форм і методів активного вивчення сім'ї, налагодження партнерських стосунків з батьками з урахуванням інтересів, здатностей та внутрішнього потенціалу родини, що спонукатиме сім'ю, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами до розвитку активної громадянської позиції, компетентностей щодо захисту прав дитини та формування соціальної незалежності дітей у майбутньому.

Ключові слова: дитина з особливими освітніми потребами, сім'я, виховання, імпаурмент, наснаження, самоорганізація, консультування, патронаж, тренінг.

Постановка проблеми. Актуальність роботи. Сім'я є тією найвищою цінністю, якій своїм народженням, життям і вихованням завдячує кожна сучасна людина. Сім'я була, є, і мабуть, завжди буде, найголовнішим соціальним інститутом, що відповідає не лише за відтворення населення, але й за розвиток і самореалізацію особистості впродовж життя. Сім'я – це мала група, свого роду соціальний мікрокосм, у якому дитина поступово засвоює культуру суспільства, залучається до соціального життя, поетапно розширює свій кругозір та набирається досвіду. Разом з тим кожен етап у життєдіяльності сім'ї як складової частини її суспільного, соціально-політичного і духовного розвитку впливає на формування життєвих цінностей родини, на основі яких вона вибудовує певну модель життя, реалізує педагогічні умови і способи виховання дітей [4].

Сучасне суспільство також вимагає від сім'ї нести відповідальність за виховання дітей, задоволення їх фізичних та емоційних потреб. Відповідно сім'я виступає як трансактна система, що знаходиться у постійному взаємообміні з оточуючим середовищем і розвивається відповідно до часу.

Динаміка процесу соціального розвитку особистості визначається як рух від пасивного прийняття соціальних норм до розуміння соціальних вимог та формування навичок соціальної взаємодії. Відповідно значна роль у цьому процесі належить сім'ї та реалізації нею соціально-педагогічних механізмів соціалізації особистості. Особливої уваги у традиційному механізмі засвоєння норм, еталонів поведінки, світоглядних переконань потребують діти з особливими потребами.

Сім'я, яка виховує дитину з інвалідністю, має своєрідний статус, її особливості і проблеми визначаються не тільки особливостями дитини і характером взаємовідносин між членами сім'ї, а також і специфічними проблемами, що виникли: закритістю від зовнішнього світу; дефіцитом спілкування; особливим становищем у сім'ї дитини з інвалідністю, що обумовлено її хворобою [3].

Відповідно на сьогодні активізується пошук нових форм роботи з сім'ями, які виховують дітей з особливими потребами. Мета соціально-педагогічної діяльності – це не тільки допомога такій сім'ї в процесі розвитку і виховання дитини, але й наснаження та мобілізація її виховного потенціалу, сприяння самоорганізації, навчання навичкам допомоги і підтримки один одного, формування адекватного уявлення про суспільні процеси та місце «особливих» людей у структурі суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цей багатофакторний процес роботи з батьками, їх активного залучення до активізації власних ресурсів щодо виховання дітей з особливими освітніми потребами досліджували Л. Акатов, С. Толстоухова, І. Трубавіна, А. Колупаєва, І. Шипіцина. Аналіз та розробка форм і методів роботи з батьками, які виховують дітей з особливими потребами, є прерогативою досліджень Н. Заверико, І. Звереві, А. Капської, В. Ткачові, І. Трубавіної, Є. Холостової.

Ці обставини викликають особливий науковий інтерес та потребують осмислення як самого явища, так і можливих шляхів реалізації зазначеної проблеми.

Мета статті – проаналізувати особливості застосування нових форм роботи щодо наснаження та самоорганізації батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Методологія дослідження базується на сучасних положеннях педагогічної науки, соціально-психологічних дослідженнях активного вивчення сім'ї, мобілізації її потенціалу щодо повноцінної інтеграції в суспільство дітей з особливими потребами як реалізації стратегічної мети їх навчання і виховання нарівні зі здоровими однолітками.

Наукова новизна статті полягає у тому, що запропоноване авторське бачення мобілізації потенціалу сімей засобами наснаження та самоорганізації батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Результати дослідження. На різних етапах розвитку цивілізації у суспільстві існували неоднозначні критерії оцінки людської неповноцінності. Якщо проаналізувати особливості ставлення до людей з обмеженими фізичними можливостями, можна помітити, що в умовах постійної боротьби з природними силами вижили найбільш сильні групи й індивіди. Володіючи примітивними знаряддями праці, люди боролися за виживання, тоді як особи з фізичними порушеннями не мали такої можливості, і тому внаслідок не пристосованості до боротьби за існування найчастіше гинули. На рівні мікрогрупи (родини) народження дитини з фізичними обмеженнями викликало значні утруднення, а виховання такої дитини ставало найтяжчим тягарем. Відповідно не завжди умови проживання, виховання та розвитку дитини у родині були сприятливими [7]. Наразі і сучасна сім'я може досягнути реальних результатів у соціалізації дитини з особливими потребами лише завдяки активній участі у житті дитини, мобілізації власних ресурсів, бажанню наснаження та самоорганізації життя всіх членів сім'ї. Особлива відповідальність покладається зараз на сім'ю у зв'язку із впровадженням інклюзивної освіти.

Водночас окреслимо виклики, зі слів фахівців, що постають перед сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами:

1. Виявлення у дитини в ранньому віці особливих потреб. Наявність фахівців (логопед, корекційний педагог, психолог) та доступність їх консультацій з метою визначення особливостей дитини і, відповідно, підготовки її до садочка, школи.

2. Можливості підвезення дитини до закладу освіти або до місць надання інших послуг. За потреби використання спеціального обладнаного транспорту для перевезення осіб з порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату.

3. Процес адаптації дитини в дошкільному чи шкільному колективі. Наразі батьки не вважають за необхідне втручатись у цей процес, перекладаючи відповідальність на вихователів або вчителя.

4. Доступ до занять з корекційним педагогом, логопедом, психологом, отримання реабілітаційних послуг. Проблема у достатній кількості таких фахівців, а також у можливостях батьків супроводжувати дитину до місця перебування фахівця.

5. Незадоволені потреби дитини у фізичному супроводі під час перебування у закладі освіти. Наявність кваліфікованого асистента дитини, архітектурна доступність закладу, розумного пристосування приміщень та обладнання відповідно до потреб дитини.

6. Обмежене коло спілкування та взаємопідтримки з іншими батьками дітей з особливими освітніми потребами. Домінантним фактором може слугувати «закритість» сім'ї, що є своєрідним захистом від постійного психологічного травмування з боку оточуючого середовища.

7. Недостатня компетентність батьків щодо повноцінної участі у розробці індивідуальної програми розвитку та забезпечення інклюзивного навчання їхніх дітей у закладах загальної середньої освіти.

8. Повноцінний доступ до забезпечення позашкільної діяльності дитини з особливими освітніми потребами, розвитку її навичок і здібностей.

Більшість сімей не в змозі подолати самостійно складні життєві виклики, які порушили її нормальне функціонування, і потребують додаткової підтримки та відповідного супроводу, що, безумовно, надасть можливості мобілізувати потенціал сім'ї. Обов'язковим є отримання батьками широкого спектру послуг аби надати їм можливість стати компетентними захисниками прав своїх дітей з особливими потребами, для подальшого використання цих навичок у супроводі дитини щодо рівного доступу до якісної освіти, забезпечення соціальної незалежності дітей у майбутньому [1].

Роль сім'ї, що виховує дитину з особливими освітніми потребами, є значно більшою порівняно з типовими родинами, оскільки на неї покладаються додаткові функції. Водночас із традиційними функціями сім'я, що виховує дитину з особливими освітніми потребами (репродуктивна, виховна, господарсько-побутова, економічна, дозвільна, емоційна та ін.) починає виконувати й специфічні

функції, відмінні від функцій сімей, які виховують здорових дітей. Виділимо тільки деякі специфічні функції сім'ї, у якій виховується дитина з особливими потребами:

1. Реабілітаційно-відновлювальна: відновлення психофізичного й соціального статусу дитини; виконання рекомендацій спеціалістів з метою включення дитини у соціальне середовище; залучення до нормального життя й праці в межах її можливостей; відновлення соматичного здоров'я дитини;

2. Функція емоційного прийняття: створення сприятливої сімейної атмосфери і емоційної стабільності; повага до дитини незалежно від її порушення; підтримка дитини у різних ситуаціях;

3. Корекційно-освітня: участь батьків у виправленні або послабленні порушень розвитку дитини; організація спеціальних умов для розвитку й навчання дитини в сім'ї; співпраця із фахівцями в галузі навчання і корекції розвитку;

4. Функція пристосування та адаптації: участь в адаптації дитини до життя та адаптація середовища до можливостей дитини;

5. Соціалізуюча: вибір адекватної моделі сімейного виховання; орієнтація дитини на активні взаємостосунки з навколишнім соціумом, пізнання світу, контакти з ровесниками, оволодіння знаннями і доступною професією;

6. Професійно-трудова: участь у формуванні у дитини трудових навичок; привчання до праці; формування мотивації до праці; професійна орієнтація;

7. Функція особистісно-орієнтованого підходу: визначення, розвиток і підтримка здібностей дитини, її індивідуальності, самобутності; забезпечення потреб;

8. Рекреаційна: організація дозвілля не лише у вузькому колі сім'ї, а й за її межами.

Виконання цих функцій вимагає від батьків певної компетентності, психологічної готовності, взаємодії з фахівцями. Принципово важливо, щоб робота з батьками проводилась систематично, цілеспрямовано відповідно до визначених стратегій наснаження та мобілізації внутрішнього потенціалу сім'ї.

На цих ідеях ґрунтується провідний принцип соціальної роботи – принцип активізації (імпаурменту, наснаження). Стрижнем його є повага до клієнта, участь і залучення до прийняття рішень щодо власного життя та питань самовизначення [6]. Окреслюючи зміст принципу імпаурменту, вважаємо можливим транспонувати його ідеї на соціально-педагогічну діяльність з сім'єю, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, а також орієнтувати батьків на здійснення імпаурменту у процесі адаптації дітей до різноманітних сфер життя [5].

Завдання команди фахівців допомогти батькам подолати розгубленість та невпевненість і в подальшому зайняти активну позицію щодо розвитку особистості дитини, пошуку адекватних способів соціалізації, досягнення оптимального рівня адаптації в суспільстві і включення дитини в інклюзивне освітнє середовище.

Робота з сім'ями має будуватися на таких принципах:

1. Партнерство з батьками – батьки є членами команди інклюзивного закладу, тому спеціалісти закладу мають розглядати батьків не як об'єкт свого впливу, а як рівноправних партнерів у вихованні дитини, проведенні з нею корекційно-розвиткової роботи. Завдяки цьому принципу долається дистанція і недовіра, яка часто виникає у батьків до фахівців, і навпаки – вони прагнуть підтримки, допомоги педагогів і психолога, прислуховуються до них, виконують їхні поради й рекомендації;

2. Комплексний підхід до організації корекційно-педагогічного процесу – з сім'ями дітей мають співпрацювати різні фахівці інклюзивного навчального закладу: соціальний та корекційний педагог, вчителі, вихователі, асистенти вчителя, психолог, лікар. За необхідності слід залучати фахівців інклюзивно-ресурсного центру, дитячої поліклініки. Саме комплексний підхід забезпечує подолання різних проблем, що виникають у сім'ях, і дозволяє надати дитині та її батькам різнобічну допомогу;

3. Єдність діагностики і корекції – батьки разом із фахівцями закладу мають продовжити вивчення дитини, розпочате в інклюзивно-ресурсному центрі; постійно спостерігати за дитиною вдома і повідомляти про певні зміни в поведінці, труднощі та досягнення дитини, її потреби й можливості; батьки беруть участь у визначенні шляхів корекційно-розвиткової роботи з дитиною, складанні індивідуальної програми розвитку дитини із визначенням місця сім'ї у цьому; фахівці мають вивчати родину в цілому, коригуючи ставлення до дитини;

4. Позитивна характеристика дитини – слід передусім концентрувати увагу батьків на позитивних, збережених якостях їхньої дитини, перспективних можливостях її розвитку, лише після цього говорити про проблеми і труднощі. Це допомагає підтримати віру батьків у розвиток дитини, спонукає їх організувати навчання і виховання, інші види діяльності, формувати адекватні стосунки з дитиною;

5. Урахування стану, думки, досвіду батьків – фахівці при доборі змісту, форм і методів роботи з сім'ями враховують: здоров'я батьків, їхній психологічний стан; їхню енергію, моральні установки, досвід, ставлення до проблем дитини; сімейні взаємини; уміння членів сім'ї розв'язувати проблеми; соціальні зв'язки; приналежність до певного соціального класу [2];

6. Повага до особистості батька і матері – у стосунках з батьками має домінувати повага, урахування їхніх турбот. Це виявляється у формах звернення до батьків, у висловлюванні прохань і порад, у довірливому тоні розмови, у неприпустимості настанов і дорікань на адресу батьків, у збереженні відомих педагогам і психологу сімейних таємниць.

Реалізація відповідних принципів здійснюється з допомогою комплексу методів. Найбільшу ефективність, на нашу думку, матимуть такі з них – консультування, патронаж та тренінги.

Консультування є взаємодією між двома або декількома людьми, у ході якого відповідні спеціальні знання консультанта використовуються для надання допомоги тому, хто її потребує, у

розв'язанні поточних проблем або у стадії підготовки до запланованих дій. Оскільки консультування передбачається для наснаження батьків дітей з особливими освітніми потребами в життєво складних ситуаціях, воно здатне знайти більш широке застосування в соціально-педагогічній практиці. На нашу думку, ефективно можуть бути використані:

– ресурси соціального оточення, якими є внутрішньосімейні зв'язки з родичами, сусідами, колегами по роботі та ін. Розвинута соціальна відповідальність сучасних людей здатна створити психологічну атмосферу співучасті та підтримки сімей і дітей з особливими освітніми потребами;

– власне внутрішньосімейна підтримка, яка спрямована на подолання членами сім'ї негативних факторів. Позитивний ефект внутрішньосімейної підтримки безпосередньо зумовлений мобілізацією індивідуальних ресурсів кожного члена сім'ї на досягнення бажаного результату;

– усвідомлення батьками недостатності своїх знань у галузі педагогіки та психології дає значний поштовх до підвищення їхнього виховного потенціалу.

Необхідність використання всіх можливостей методу консультування зумовлена тим, що значна частина сімей, у яких виховується дитина з особливими освітніми потребами, знаходиться в гострих або навіть хронічних стресових станах, мають нестійку мотивацію щодо їх подолання з мобілізацією та саморганізацією власних ресурсів. У цьому випадку важливо не тільки отримання нових знань, а також необхідне спеціально організоване довірливе спілкування з усіма, хто здатен поліпшити соціальне функціонування сім'ї та допомогти у розв'язанні різних завдань: психолого-педагогічних, медико-соціальних, освітніх.

Патронаж є методом індивідуальної адресної соціально-педагогічної підтримки та індивідуальних послуг, які надаються на довготривалій основі сім'ям і дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах та не володіють здатностями або втратили можливість їх самостійно подолати. Саме соціальний патронаж дає можливість тісної взаємодії з сім'єю, своєчасного виявлення проблемної ситуації та надання термінової допомоги. Патронаж сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами, може досягати багатьох цілей, так, наприклад: *діагностична* – ознайомлення з умовами життя, вивчення можливих факторів ризику, дослідження проблемних ситуацій та ін.; *контрольна* – оцінка стану сім'ї та дитини, динаміка проблем, виконання батьками рекомендацій фахівців та ін.; *адаптаційно-реабілітаційна* – надання безпосередньої освітньої, соціально-педагогічної, психологічної, посередницької допомоги та ін. [1].

Тренінг є груповим методом роботи з сім'ями. Особливо розповсюдженими є психологічні та освітні тренінги. Саме освітні тренінги для батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, здатні реалізувати цілі наснаження та самоорганізації, розвивати уміння й навички управління сім'єю власним мікросередовищем, сприяють вибору конструктивних життєвих позицій та взаємодій.

Висновки. Зважаючи на вищезазначене, цілеспрямована робота з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, дає змогу їм подолати розгубленість та невпевненість і в подальшому зайняти активну позицію щодо розвитку особистості дитини. Наснаження та самоорганізація батьків дітей з особливими освітніми потребами неоднозначна та багатоаспектна проблема, яка об'єднує в собі цілий ряд досліджень науковців і практиків щодо змісту роботи з сім'ями. Перспективи подальших пошуків зазначеної проблеми вбачаємо у розробці та удосконаленні форм і методів активного вивчення сім'ї, налагодження партнерських стосунків з батьками з урахуванням інтересів, здатностей та внутрішнього потенціалу родини, що спонукатиме сім'ю, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, до розвитку активної громадянської позиції, компетентностей щодо захисту прав дитини та формування соціальної незалежності дітей у майбутньому.

References

1. Завацька Л. М. Проблемне поле соціально-педагогічного патронажу в умовах виховного простору загальноосвітнього навчального закладу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*; гол. ред. Носко М. О. Чернігів: ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2014. Вип. 115. Серія: педагогічні науки. С. 80–84.
Zavatska, L.M. (2014). Problemne pole sotsialno-pedahohichnoho patronazhu v umovakh vykhovnoho prostoru zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Problem field of social and pedagogical patronage in terms of educational space of general educational institution]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Pedahohichni nauky – Bulletin of the T.H. Shevchenko National University «Chernigiv Colehium». Pedagogical sciences*; hol. red. Nosko M. O. Chernihiv, Ukraine: ChNPU imeni T.H. Shevchenka, Issue 115, 80–84.
2. Зверева І. Д., Кияниця З. П., Кузьминський В. О., Петрочко Ж. В. Оцінка потреб дитини та сім'ї: від теорії до практики: навч. посіб.: у 2-х част. Київ: Задруга, 2011. Част І. 224 с.
Zvierieva I. D., Kyianytsia Z. P., Kuzmyskyi V. O., Petrochko Zh. V. Otsinka potreb dytyny ta simi: vid teorii do praktyky: navch. posib.: u 2-kh chast. Kyiv: Zadruha, 2011. Chast I. 224 s.
3. Колупаєва А., Софій Н., Даниленко Л. Інклюзивне навчання: партнерські стосунки з родинами. *Директор школи*. 2011. №10 (634). С. 20–25.
Kolupaieva, A., Sofii, N., Danylenko, L. (2011). Inkluzyvne navchannia: partnerski stosunky z rodynamy [Inclusive learning: partnerships with families]. *Dyректор shkoly – School Director*. №10 (634), 20-25.
4. Постовий В. Г. Ціннісна природа духовної культури виховання особистості. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2014. Вип. 18(2). С. 160–169. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18(2)_21).

- Postovyi, V. H. (2014). Tsinnisna pryroda dukhovnoi kultury vykhovannia osobystosti [The valuable nature of the spiritual culture of personality education]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi – Theoretical and methodological problems of raising children and school youth*. Vyp. 18(2), 160–169. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18(2)_21)
5. Рень Л. В. Використання методу казкотерапії у процесі адаптації дітей з особливими потребами до умов навчального закладу. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Вип. 6 (162). Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка; гол. ред. М. О. Носко. Чернігів: НУЧК, 2020. С. 138–143. (Серія : Педагогічні науки). URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Ren-L.pdf>
- Ren, L.V. (2020). Vykorystannia metodu kazkotterapii u protsesi adaptatsii ditei z osoblyvymy potrebamy do umov navchalnoho zakladu [Using the method the fairytale therapy in the process of adaption children with special needs to the conditions of the educational institution]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka*. Vyp.6 (162). *Pedahohichni nauky – Bulletin of the T. H. Shevchenko National University «Chernigiv Colehium»*. Pedagogical sciences; hol. red. M.O. Nosko. Chernihiv, Ukraine: NUChK, 138–143. Retrieved from: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Ren-L.pdf>
6. Сила Т. І. Міждисциплінарний зміст категорії наснаження. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів. 2010. Вип. 82 Психологічні науки. С. 194-197.
- Syla, T. I. (2010). Mizhdysytsyplinarnyi zmist katehorii nasnazhennia [Interdisciplinary content of the empowerment category]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Psykholohichni nauky – Bulletin of the T.H. Shevchenko National University «Chernigiv Colehium»*. Psychological sciences. Chernihiv, Ukraine: ChNPU imeni T.H. Shevchenka. Issue 82, 194-197.
7. Фрейре П. Педагогіка пригноблених. [пер.з англ.]. Київ: Юніверс, 2003. 166 с.
- Freire, P. (2003). *Pedahohika pryhnohlenykh; per. z anh. [Pedagogy of the oppressed]*. Kyiv, Ukraine: Yunivers.

Zavatska Liudmyla

ORCID 0000-0003-2069-9667

PhD in Pedagogy, Full Professor,
Director of the Educational and Scientific Institute of
Psychology and Social Work,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-Mail: lvavatska2016@gmail.com

FEATURES OF EMPOWERMENT AND MOBILIZATION OF RESOURCES OF FAMILIES RAISING CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article considers the application of the leading social principle of empowerment in working with parents raising children with special educational needs. On the basis of the analysis of scientific works on the problem of organizing work with families to conquer life difficulties, the possibility of transposing the ideas of the empowerment into different forms of work with parents of children with special needs has been determined.

The purpose of the article is to analyze the peculiarities of the use of new forms of work on the empowerment and self-organization of parents raising children with special educational needs.

Methodology is based on the current provisions of pedagogical science, socio-psychological researches of the active study of the family, mobilization of its potential for the full integration into society of children with special educational needs as the realization of the strategic goal of their education and upbringing on an equal basis with healthy coevals.

The scientific novelty of the article is that the author's vision of mobilizing the potential of families by means of empowerment and self-organization of parents raising children with special educational needs is proposed.

Conclusions. Purposeful work with families, raising children with special educational needs allows them to overcome perplexity and uncertainty and further take an active position on the development of the child's personality. The empowerment and self-organization of parents of children with special educational needs is an ambiguous and multifaceted problem, which combines a number of studies by scholars and practitioners on the content of working with families. We see prospects for further research into this problem in the development and improvement of forms and methods of active study of the family, establishing partnerships with parents, taking into account the interests, abilities and inner potential of the family. That will encourage a family raising a child with special educational needs to develop an active civic position, competencies to protect the rights of the child and the formation of social independence of children in the future.

Key words: child with special educational needs, family, upbringing, empowerment, self-organization, counseling, patronage, training.

Стаття надійшла до редакції: 20.05.2022 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янченко Т. В.